

Speerpunt Ondernemen

Woord vooraf

In ons memorandum stelden we dat ons land kampt met vele ingewikkelde problemen, die moeilijk op te lossen zijn. Niet alleen omdat er zoveel onderling afhankelijke aspecten moeten verzoend worden, maar vooral ook omdat besluitvorming in Vlaanderen zo complex is geworden, met zijn – letterlijk – duizenden tussenliggende structuren, raden en commissies. We vergeleken de Vlaamse beleidsstructuur met een schuifpuzzel met véél te veel stukjes, die daardoor vast zat. En we nodigden de lezer uit om zich voor te stellen hoe de provincies niet een deel van dat probleem, maar wel van de oplossing waren.

Hieronder passen we die denkoefening toe op **het beleidsdomein Ondernemen**. En willen we u aantonen dat de provincies soms een uitvoerder, soms een versneller en vaak zelfs een inspiratie zijn voor het Vlaamse beleid.

Wat zijn de uitdagingen in Vlaanderen inzake Ondernemen?

In de beleidsnota Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie ziet de Vlaamse Regering een aantal uitdagingen om de Vlaamse economische welvaart te behouden, zoals het **aanwakkeren van de ondernemingsgeest**, of ervoor zorgen dat onze KMO's aansluiting vinden bij onderzoeksactiviteiten en de boot van **technologische innovaties** niet missen.

Vlaanderen wil ook de krapte op de arbeidsmarkt aanpakken door zoveel mogelijk niet-beroepsactieven aan de slag te helpen, en kijkt daarbij vooral naar de samenwerking met VDAB, maar ook naar sociaal ondernemerschap. Uit het SDG rapport van VVP en VVSG blijkt dat vooral **het betrekken van jongeren en langdurig werklozen bij de arbeidsmarkt** een uitdaging blijft in Vlaanderen.

In het Regeerakkoord engageert Vlaanderen zich eveneens om te werken aan **voldoende ruimte voor ondernemen** (door het ruimte-aanbod in kaart te brengen, nieuwe ruimte te creëren via brownfieldconvenanten, door bedrijventerreinen ook effectief voor te behouden aan ondernemen, enzovoort). Tenslotte wil Vlaanderen **ook lokale ondernemers** blijven ondersteunen om tot een bruisende lokale middenstand en horeca te komen in de kernen.

Maar ook de **land- en tuinbouw zijn een belangrijke economische sector** voor Vlaanderen. De Vlaamse regering streeft er naar om deze sector te ondersteunen in het licht van verschillende uitdagingen zoals ruimte voor landbouw, instroom van jongeren, rendabiliteit, het klimaat, het milieu- en biodiversiteitsvraagstuk, dierenwelzijn...

Het wil al deze uitdagingen aanpakken aan de hand van het quadruple-helix-model, waarbij overheid, bedrijven, kennisinstellingen én de burger actief met elkaar samenwerken.

De provincies kunnen dit enkel toejuichen, **want samenwerking zit in ons DNA.**

Hoe zijn de provincies een deel van de oplossing?

In de complexe, versnipperde en verkokerde beleidscontext van Vlaanderen is de bewegingsvrijheid van beleidsmakers om dingen in beweging te krijgen in dit beleidsdomein vaak beperkt. De provincies kunnen daarbij helpen.

We kunnen dit doen omwille van onze specifieke methodiek, onze bestuurskracht, en onze competenties op het terrein.

Onze specifieke methodiek

Onze specifieke provinciale methodiek houdt in dat we voor elk vraagstuk de **verschillende relevante partijen bij elkaar brengen** om tot een pragmatische en gedragen oplossing te komen. We zijn onvermoeibaar in het betrekken van alle stakeholders, over verkokerde bevoegdheden en belangen heen.

Enkele voorbeelden van samenwerkingen die de provincies mogelijk maken zijn:

➤ **Clusterbeleid:** de provincies stimuleren innovatie en competitiviteit van de ondernemingen door grote en kleine industriële spelers, kennisinstellingen en andere actoren samen te brengen in clusters, en middelen voor projectwerking en structurele investeringen te voorzien. We investeren in bedrijfs- en startersinfrastructuur, ondernemerscentra in verschillende centrumsteden en innovatie- & incubatiecentra. *Bijvoorbeeld: Smart Hub Vlaams-Brabant, de Einstein Telescoop, een samenwerking tussen de provincie Limburg en verschillende (internationale) partners, of het concept van Fabrieken voor de Toekomst in West-Vlaanderen.*

➤ **Samenwerking tussen arbeidsmarktactoren:** sociale partners, de VDAB, maatwerkbedrijven, werkplekarchitecten, ... zijn heel vaak provinciaal georganiseerd en genetwerkt, wat leidt tot een sterke samenwerking en een efficiënte vertaling naar de noden van de verschillende regio's. Ook economische belangengroepen als VOKA en UNIZO zijn vaak provinciaal georganiseerd waardoor er een nauwe samenwerking is.

➤ **Interregionale grensoverschrijdende en internationale samenwerkingen:** de provincies creëren en onderhouden samenwerkingsverbanden als Interreg Vlaanderen-NL, North Sea Port, verschillende EGTS-en en Euregio Scheldemond die economische opportuniteiten met zich meebrengen en helpen om grensknelpunten (bv. voor grensarbeiders) op te lossen. In verschillende samenwerkingsverbanden en bilaterale contacten met regio's over de hele wereld bewaken de provincies de Vlaamse economische belangen en zoeken ze naar economische opportuniteiten.

➤ **Samenwerking met VDAB, Universiteiten en Hogescholen** om meer leerkanalen te faciliteren, de instroom vanuit het onderwijs te versterken en werkgevers en werknemers handvaten te bieden. Provincies gaan op zoek naar Europese investeringen om arbeidsmarktgerichte opleidingen te faciliteren, de onderzoekscapaciteit in de kennisinstellingen te verhogen en de brug te slaan tussen kennis en ondernemen.

➤ Geïntegreerde visies zoals ‘**Oogst-Vlaanderen**’, dat een leefbare en duurzame land- en tuinbouw beoogt met ruimte voor lokale productie en consumptie. In dit dynamisch plan werden zowel de interne diensten als externe stakeholders (zoals middenveldorganisaties, producenten, landbouworganisaties...) over beleidsdomeinen heen geïntegreerd betrokken.

Een ander aspect van onze methodiek is dat we historisch **niet bang zijn om te innoveren, ja zelfs te experimenteren**. Ook voor het Vlaams beleid, dat innovatie als kernactiviteit naar voor schuift, kunnen we kwalitatieve testprojecten opzetten.

➤ Als het Vlaams beleid wil inzetten op het activeren van niet-beroepsactieven, dan is sociale economie daarin een speerpunt. **Precies op dat vlak zijn de provincies absolute pioniers**. Niet alleen subsidiëren we sociaal en circulair ondernemerschap of verzamelen en ontsluiten we data over de inclusieve arbeidsmarkt, we nemen vooral initiatieven om de reguliere en sociale economie beter te verbinden. Daarom hebben we **doeners.be** ontwikkeld, een uniek ‘match-making’ platform waarop alle sociale-economie-bedrijven te raadplegen zijn. Dit bevordert de interactie en integratie tussen reguliere en sociale economie, en creëert bovendien jobs voor een kwetsbare groep werkzoekenden.

➤ De verschillende POM’s beschikken over unieke en uitgebreide **onderzoeks- en testinfrastructuur** gericht op verschillende sectoren (innovatieve voeding, gezondheid, logistiek, blauwe energie...). *Gekende voorbeelden hiervan zijn onder andere Fabriek Logistiek in Gent, de Feed Food Health campus in Tienen en de Blue Accelerator in Oostende.*

➤ Ook wat betreft duurzaam en innovatief bouwen staan de provincies aan de top in Vlaanderen. *Het provinciale Kamp C is dé innovator wat betreft circulair bouwen en trekt de kar van de Vlaamse bouwsector op weg naar duurzamer ondernemen.* Met onze provinciale steunpunten voor duurzaam wonen en bouwen geven we bovendien gratis en professioneel advies om duurzaam te bouwen én te renoveren.

➤ Ondernemers botsen - net als natuurverenigingen, woonontwikkelaars en andere ruimtegebruikers - vaak op het gebrek aan een overkoepelende ruimtelijke beleidsvisie. De provincies bieden naast de ontwikkeling van provinciale ruimtelijke beleidsvisies en -instrumenten (zie ons Speerpunt 3 ‘Omgeving’) daarom ook gerichte ondersteuning bij de bedrijfsvoering van ondernemers en landbouwers.

Zo ontwikkelde de provincie Antwerpen ter ondersteuning van lokale besturen en landbouwers het innovatieve landbouwkompas, dat toelaat na te gaan welke locatie best geschikt is om een bedrijfsinfrastructuur te (her)ontwikkelen.

In West-Vlaanderen werd het concept van Bedrijventerrein van de Toekomst ontwikkeld. Hiermee zetten we in samenwerking met VLAIO, de betrokken lokale besturen, intercommunale en bedrijven een fundamentele verduurzaming van bestaande regionale bedrijventerreinen in.

➤ Specifiek in de **land- en tuinbouwsector** ondersteunen we innovatie door praktijkgericht onderzoek. Zestien (!) onderzoekscentra behoren tot de wereldwijde top, maar zijn tegelijkertijd verankerd in hun streek door technische specialisaties die een meerwaarde leveren voor hun omgeving. Ze maken samen met de landbouwers de link tussen theorie en de praktijk op het veld. *Bijvoorbeeld het Proefcentrum Fruitteelt vzw in Limburg focust zich op hard en zacht fruit en wijnbouw, het Proefbedrijf Plumveehouderij in Antwerpen richt zich op onderzoek en innovatie in plumveekweek...*

Onze **bestuurskracht**

De provincies hebben eigen prioriteiten en een eigen budget, wat ons toelaat op eigen kracht initiatieven waar te maken en zaken in beweging te zetten.

- Waarschijnlijk het beste voorbeeld van de eigen bestuurskracht van de provincies, is het **Provinciaal Onderwijs**, dat een stevige onderbouw levert aan de economische welvaart van Vlaanderen, doordat we focussen op STEM-, land- en tuinbouwonderwijs en digitale en energietransitie. Onze nauwe samenwerking met de sector- en bedrijfswereld is een wederzijdse versterking: wij blijven aansluiting hebben met technologische veranderingen en de bedrijfswereld kan rekenen op meer dan 17.500 goed opgeleide jongeren. *Zo hebben we een plek in het Vlaamse onderwijslandschap met niche-opleidingen die niemand anders aanbiedt. Bekende provinciale scholen zijn o.a. PIVA in provincie Antwerpen en het PTI in Kortrijk.*
- Behalve eigen scholen verzorgen we ook **flankerend arbeidsmarktbeleid** dat de beleidsdomeinen werk en onderwijs met elkaar verbindt. We investeren in 'Levenslang Leren' via volwassenonderwijs of via state-of-the-art opleidingscentra, zoals UPSKILL in West-Vlaanderen.
- We **ondersteunen lokale ondernemers** door middel van financieringsprogramma's, adviesdiensten, netwerkmogelijkheden en begeleiding bij het indienen van Vlaamse en Europese projectoproepen.
- De provincies zijn niet alleen **medebeheerders van bekende een veelvuldig gebruikte Europese subsidieprogramma's** als EFRO, Interreg en PDPO; waar relevant zorgen we ook voor bijkomende cofinanciering: tussen 2014 en 2020 lieten we bijna 60 miljoen euro extra middelen vloeien naar projecten over heel Vlaanderen.

Onze **mensen op het terrein**

We hebben onze eigen experts die een goed zicht hebben op de unieke lokale realiteiten. Dit is niet alleen efficiënter, maar zorgt er ook voor dat we ogen en oren hebben voor de verzuchtingen en de reële noden op het terrein. De provincies hebben daardoor minder nood aan externe partijen zoals dure consultants of studie bureaus.

- **De POM's of Provinciale Ontwikkelings-Maatschappijen** zijn hét schoolvoorbeeld van praktijkgerichte uitvoerders en versterkers van het economisch beleid. Met meer dan honderd experts samen, zetten ze beleid concreet om in onderzoek, investeringen en pilootprojecten op basis van de lokale noden. De afstand tot het provinciaal niveau is voor ondernemers en kennisinstellingen veel kleiner dan naar Vlaanderen toe.
- We zetten onze experts in om **lokaal de deskundigheid te verhogen** met inzichten en datagedreven beleid. We reiken economische data aan, schrijven mee strategische commerciële plannen uit, en subsidiëren. We geven advies en begeleiding op maat bij het opmaken van Europese subsidiedossiers en zorgen dat Europese subsidies op het juiste moment op de juiste plaats in Vlaanderen terecht komen, bijvoorbeeld het SALK-programma na de sluiting van Ford Genk.
- We ondersteunen lokale besturen inzake detailhandel, we zetten hiervoor **onze eigen detailhandelcoaches** in. Ook voor omgevingsvergunningen inzake detailhandel adviseren we lokale besturen bij het uitwerken van een visie voor de toekomst.

Hoe kunnen de provincies nog beter het Vlaamse beleid versterken?

Zoals we hierboven hebben aangetoond, zijn de provincies het onontbeerlijke stukje dat de schuifpuzzel in beweging kan brengen. Beter nog: we doen dat al jaren.

Maar alles kan altijd beter. Als we Vlaanderen mee in beweging willen zetten, dan kan dat enkel door de provincies zélf ook meer bewegingsvrijheid te gunnen.

Concreet vragen we vier dingen.

1. Erken onze rol

Het wordt stilaan een klassieker in deze speerpuntnota's: de provincies doen goed werk ter ondersteuning van Vlaams beleid (of lopen daarin zelfs voorop). Dat wordt ook toegegeven door iedereen op het terrein, inbegrepen de Vlaamse administratie en instellingen, maar op het Vlaamse politieke niveau wordt die rol onvoldoende erkend, niet omschreven, en vaak nog gereduceerd.

Zo ook hier, bij de bevoegdheid Ondernemen. We hebben **een directe impact op de economische vitaliteit en veerkracht van een regio**, vaak met een dieper inzicht in lokale behoeften en met gerichte maatregelen. Geef ons dan ook samen met een coherent instrumentenpakket een duidelijke regelgeving die onze taakstelling en die van de POM's helder kadert.

Erken ook **onze rol als ondersteunende en coördinerende partner** voor lokale besturen, bijvoorbeeld m.b.t. detailhandelsbeleid om de aantrekkingskracht voor nieuwe handelsvestigingen op bovenlokaal niveau in kaart te brengen en de kennisdeling en vorming tussen de verschillende overheden te stimuleren.

2. Gebruik ons (méér)

De Provincies voeren talloze initiatieven uit op vlak van innovatie, circulariteit, sociale economie, arbeidsmarkt, detailhandel, levenslang leren... maar **er wordt door Vlaanderen te weinig gebruik gemaakt van deze initiatieven**. Veel nuttig werk blijft onderbelicht en zou ten goede kunnen komen van het Vlaams beleid. Veel zaken zouden gewoonweg niet gebeuren zonder de provincie (bv. sociale maatwerkbedrijven samenbrengen).

Let wel, **we werken reeds zeer nauw samen met bijvoorbeeld de verschillende takken van VLAIO**, wat resulteert in een constructieve en efficiënte wisselwerking tussen de beleidsniveaus, ten goede van de ondernemers en de lokale besturen. In de praktijk kijkt VLAIO naar de provincies als regionale contactpunten die een bovenlokale rol kunnen opnemen en zo de balans tussen schaalgrootte en voldoende nabijheid kunnen waarborgen.

Maar ook hier kunnen we verder gaan. Bij de provincies is de goodwill, kennis en expertise aanwezig om **de goede wisselwerking met VLAIO en andere Vlaamse instellingen te intensiveren**. Om verder de gemeenschappelijke uitdagingen aan

te pakken is het belangrijk om enerzijds kennis en ervaringen te delen tussen de verschillende niveaus en anderzijds om duidelijke afspraken te maken.

3. Stop de verrommeling

Ook dit is een klassieke vraag: stop met het creëren van extra tussenliggende structuren tussen Vlaanderen en de lokale besturen, die leiden tot extra verrommeling, extra complexiteit en uiteindelijk de totale stilstand van om het even welk initiatief binnen om het even welke bevoegdheid. Verschillende elementen van het ondernemingsbeleid zijn verdeeld over diverse bestuursniveaus in ons land. Het is cruciaal om een samenhangende en gecoördineerde aanpak tussen de verschillende bestuurslagen te bevorderen.

Gebruik ook binnen Ondernemen de vijf provincies in plaats van talloze intercommunales of referentie-regio's: **dat zal zorgen voor sterker beleid en bijgevolg sterkere bedrijven in Vlaanderen.**

Bijvoorbeeld: sinds het decreet sociale economie van 2012 zijn er 39 intergemeentelijke samenwerkingsverbanden erkend voor de regie van sociale economie, als alternatief voor de provincies. Niet alleen is dat extra complexiteit, die 39 verbanden zijn niet eens volledig gebiedsdekkend. Wat betreft de regie sociale economie en werk, is dat op vandaag nog niet in het geval. Dit betekent dat er burgers, lokale besturen, middenveldorganisaties niet worden bereikt.

In de praktijk zijn het de provincies die deze samenwerkingsverbanden op regelmatige basis samenbrengen, bijvoorbeeld om gezamenlijke opdrachten in de markt te plaatsen, Vlaamse regelgeving beter te interpreteren en te implementeren, een netwerk uit te bouwen en goede praktijken te delen. **Zonder de provincies dreigen de samenwerkingsverbanden naast elkaar te gaan werken, dubbel werk te doen en inefficiënt te draaien.**

4. Laat ons samen ruimte creëren

Als de trend zo verder gaat is er binnenkort effectief geen ruimte meer voor strategisch gelegen bedrijventerreinen. De concrete vraag aan de Vlaamse overheid is **om zowel nieuwe bedrijfsvestigingsprojecten, als optimalisatie van bestaande terreinen een versnelling hoger te schakelen.** Herleid de gerichte planprocessen tot de juiste proporties, en reduceer de tijd tot goedkeuring van de plannen zodat een plan niet al gedateerd is op het ogenblik dat het wordt opgeleverd.

Creëer meer bewegingsruimte voor provinciaal initiatief m.b.t. het ontwikkelen, beheren en optimaliseren van bedrijventerzones. Sinds de decentralisatie van het streekbeleid in 2015 naar de lokale besturen, is de bovenlokale dynamiek grotendeels stilgevallen. We kunnen echter nog steeds een belangrijke bovenlokale rol spelen hierbij en de praktijk toont ook aan dat dit nodig is.

Ook de land- en tuinbouw is een belangrijke economische sector in Vlaanderen, die bovendien van strategisch belang is. **Voorzie daarom ook voldoende letterlijke en figuurlijke ruimte voor ondernemers in de land-en tuinbouw,** zodat ook zij kunnen bijdragen aan de duurzame economie van de toekomst.

Samenvattend

Wij vragen concreet:

- Erken onze rol: voorzie rond ondernemen in een **heldere taakstelling** voor de provincies en de POM's samen met een **coherent instrumentenpakket** rond subsidies, vergunningen en vereenvoudigde planningsprocessen
- Gebruik ons méér door bv. een regierol toe te kennen met betrekking tot bestaande intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en **de samenwerking met VLAIO en andere Vlaamse instellingen** in de praktijk te intensifiëren en door te vertalen naar lokale noden
- **Stop de verrommeling:** gebruik de bestaande provinciale werking om een sterker ondernemingsbeleid en bijgevolg sterkere bedrijven in Vlaanderen te realiseren
- Geef ons meer bewegingsruimte **m.b.t. het ontwikkelen, beheren en optimaliseren van bedrijvzones** en laat ons een **een versnelling hoger schakelen** in de strategische planning hiervan

Vlaanderen heeft duidelijk ambitie inzake ondernemen en economie, met concrete beleidsprioriteiten, waar de provincies helemaal achterstaan. Meer nog, we pionieren al vele jaren met talloze economische initiatieven & activiteiten die deze visie niet enkel ondersteunen, maar ze de facto waarmaken op het terrein.

We kunnen dit dankzij onze methodiek, onze bestuurskracht en onze mensen op het terrein.

We nodigen Vlaanderen dan ook uit deze **onontbeerlijke rol die we de facto spelen, te erkennen en te verankeren.**

Op die manier creëren we samen bewegingsvrijheid voor beleidsmakers op elk niveau, en laten we de bestuurlijke puzzel weer vlotter schuiven. Ten goede van burgers, bedrijven en de hele Vlaamse samenleving.

**De Vlaamse provincies:
een onmisbaar stuk van
de Vlaamse bestuurlijke
schuifpuzzel.**

